

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ГОРОДКО МИХАЙЛО ВІКТОРОВИЧ

УДК: 631.14:636.22

ДИСЕРТАЦІЯ
УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНОЮ СИСТЕМОЮ
МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

М.В. Городко
(підпис, ініціали та прізвище здобувача)

Науковий керівник
Вініченко Ігор Іванович
доктор економічних наук, професор

Дніпро – 2019

АНОТАЦІЯ

Городко М.В. Управління логістичною системою молокопереробних підприємств. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» – Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, 2019.

Досліджено теоретико-методичні та практичні аспекти формування й реалізації організаційно-економічного інструментарію управління логістичною системою молокопереробних підприємств. Узагальнення сучасної парадигми теорії логістики показують, що у теоретико-методичному аспекті логістична система – це різновид економічної системи, основними властивостями якої є: складність, ієрархічність, структурованість та організованість. Визначені властивості в сукупності забезпечують логістичним системам стабільне функціонування й розвиток з урахуванням вимог зовнішнього середовища.

Запропоновано визначити логістичну систему підприємства як складну багаторівневу систему, яка містить матеріально-технічну, організаційно-економічну, соціально-психологічну та нормативно-правову підсистеми, об'єднані в єдиному безперервному процесі управління підприємством, має прямі та зворотні зв'язки із зовнішнім середовищем та ґрунтується на таких принципах як узгодженість елементів логістичної системи, їх взаємозв'язок та взаємодія; оперативне та безперервне забезпечення інформацією; адаптивність логістичної системи до постійних змін; усвідомлення персоналом місії підприємства.

Обґрунтовано поділ логістичних систем підприємств залежно від рівня організації управління. Для логістичних систем першого ступеня властивим є виконання функцій організації складування продукції, готової до відправлення та її транспортування до споживачів. Логістичні системи, що знаходяться на другому рівні розвитку розширюють зовнішні види діяльності,

і поряд з системою транспортування продукції до споживачів та складів готової продукції, мають також внутрішньофірмові склади готової продукції. Для логістичних систем третього ступеня управління компонентами виробничо-збутової системи характерним є розширення їх компетенцій такими видами діяльності, як управління закупівлею й постачанням сировини та комплектуючих, а також управління незавершеним виробництвом. Логістичні системи четвертого ступеня включають управління логістичними операціями від закупівлі сировини до обслуговування кінцевого споживача.

З'ясовано, що на будь-якому підприємстві існує логістична система принаймні з низьким рівнем розвитку і метою організації управління є перетворення логістичної системи з поточного стану (рівня розвитку) в бажаний. Логістична система молокопереробних підприємств основним своїм призначенням передбачає координацію процесів закупівель, виробництва й розподілу продукції та є важливою у стратегічному плануванні та прогнозуванні розвитку виробництва. Логістика є інструментом синтезу управлінських рішень, що приймаються в менеджменті, фінансах, підприємстві, маркетингу та іншими суміжними науками. Її розвитку й становленню сприяють інтеграційні зв'язки, які мають місце в економічних системах.

Порівняльний аналіз різних характеристик стану конкуренції дозволив охарактеризувати конкурентну структуру ринку молочної продукції Дніпропетровської області як щільну олігополістичну структуру. Сегмент морозива являє собою монополію з присутністю одного виробника-монополіста – ТОВ «Ласунка». Сегменти ринку молока та вершків і нежирної молочної продукції є олігополіями з вираженими лідерами (ПАТ «Комбінат «Придніпровський» та ТОВ «Молочний дім»). При цьому більш високі значення коефіцієнта ентропії та дисперсії ринкових часток свідчать про більш нерівномірний розподіл учасників першого ринку. Регіональний лідер молочної галузі ПАТ «Комбінат «Придніпровський» має власних торговельних представників майже у всіх областях України, а також реалізує молочну

продукцію до Європи та країн Балтії. Обсяги виробництва й споживання молока та молочної продукції залежить від технічного та технологічного стану підприємств молокопереробної галузі, можливостей залучення інвестиційних ресурсів, рівня доходів населення та стану розвитку сировинної бази.

Аналіз зміни розмірів запасів на досліджуваних підприємствах дозволяє стверджувати про відсутність тенденції до рівномірної зміни їх обсягів у аналізованому періоді відповідно до обсягів реалізації продукції. Це свідчить про неефективне управління запасами на підприємствах, а відсутність чіткої тенденції за окремими групами запасів ставить взагалі під сумнів існування системи управління запасами на молокопереробних підприємствах. Якщо зміна загальних розмірів запасів не перевищує 10%-15%, то в окремих їх групах коливання відбувається у кілька разів, що свідчить про існування диспропорцій в управлінні логістичною системою досліджуваних підприємств.

Здійснено комплексну оцінку факторів впливу на процес управління логістичною системою молокопереробних підприємств та виявлено чинники, що впливають на їх конкурентну позицію. Встановлено, що управління логістичною системою молокопереробних підприємств здійснюється переважно на основі використання організаційно-управлінських та соціально-економічних інструментів, найбільший вплив, серед яких, мають комунікаційні, ресурсні та соціально-психологічні фактори з орієнтацією на вчасність, достовірність, оперативність надходження інформації, а також фінансові обмеження. Перспективи розвитку логістичної системи залежать від раціональної організації процесів на підприємстві, взаємозв'язків з партнерами, наявного управлінського потенціалу, а також психологічного клімату в колективі, корпоративної культури.

Розроблено концептуальні засади формування організаційно-функціональної структури логістичної системи молокопереробного підприємства. Концептуальна модель організаційно-функціональної структури логістичної системи має ґрунтуватися на системному урахуванні

умов зовнішнього та внутрішнього бізнес-середовища молокопереробного підприємства. При формуванні об'єктів управління, виділяються відповідні види потоків (матеріальні, інформаційні, фінансові) і організаційно-замкнуті елементи – ланки, через які вони будуть проходити та визначається склад функціональних блоків, які взаємодіють у логістичному середовищі підприємства.

Запропоновано методичний підхід до оцінки й діагностики ефективності управління логістичною системою молокопереробних підприємств, який базується на обчисленні інтегрального показника узагальнених індексів її функціональних блоків (закупівлі і управління товарними запасами, інформаційна логістика та управління логістичною діяльністю, виробнича логістика, складування, транспортування, збутова логістика, обслуговування споживачів). Це дозволяє визначити рівень ефективності управління логістичною системою на основі розрахунку агрегованих складових і часткових показників, які входять до кожного функціонального блоку з урахуванням їх вагомості.

Встановлено, що логістичний ризик молокопереробного підприємства відображає особливості формування та управління бізнес-процесами як окремого підприємства, так і всіх суб'єктів логістичного ланцюга в умовах невизначеності та відсутності повної інформації на момент прийняття рішень щодо планування, управління, координації й контролю діяльності підприємства. Більшістю молокопереробних підприємств не застосовуються методи управління логістичними ризиками, що зумовлено складністю їх ідентифікації й оцінювання та недостатністю використання в економічній й управлінській практиці. Запропоновані методичний підхід та практичний інструментарій визначення надійності постачання і якості молочної сировини у логістичному ланцюзі дозволять удосконалити ефективність логістичної діяльності молокопереробних підприємств та мінімізувати ризики, що виникають в умовах невизначеності.

Ключові слова: бізнес-процес, ефективність, конкурентна позиція підприємства, логістичний ризик, логістична система, молокопереробне підприємство, організаційно-функціональна структура, управління, функціональні блоки логістичної системи.

ANNOTATION

Horodko M.V. Management of the logistic system of milk processing enterprises. – Qualifying scientific work as a manuscript.

The dissertation for the degree of candidate of economic sciences, specialty 08.00.04 Economics and Management of the Enterprises (according to the types of economic activity) – Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, 2019.

The theoretical, methodological and practical aspects of the formation and implementation of organizational and economic tools for managing the logistics system of dairy processing enterprises are researched. The generalization of modern logistics theory shows that in the theoretical and methodical aspect, the logistic system is a kind of economic system, the main properties of which are: complexity, hierarchy, structuring and organization. The properties combine to provide logistic system stable functioning and development to meet the requirements of the environment.

It is proposed to define the logistics system of the enterprise as a complex multi-level system, which contains logistical, organizational-economic, social-psychological and legal-legal subsystems, combined in a single continuous process of enterprise management, has direct and feedback links with the external environment and is based on such principles as the consistency of the elements of the logistics system, their interconnection and interaction; operational and continuous provision of information; adaptability of the logistics system to constant changes; awareness of the personnel of the mission of the enterprise.

Grounded division of logistics enterprises, depending on the level of organization management. For the logistics systems of the first degree is inherent performance of the functions of the organization handling products ready for shipment and transportation to customers. Logistics systems at the second level of development expanding external activities, and along with the system of transportation of products to consumers and warehouses of finished products, also have internal warehouses of finished products. For the third stage of logistics systems management components supply-side systems are characterized by

expanding their competencies such activities as management of procurement and supply of raw materials and components, and managing progress. Logistic systems include fourth degree of logistics operations from procurement of raw materials to final customer service.

It has been found out that at any enterprise there is a logistic system with at least a low level of development and the purpose of management organization is to transform the logistics system from the current state to the desired. The logistics system of dairy processing enterprises is mainly aimed at coordinating the processes of procurement, production and distribution of products and is important in strategic planning and forecasting of production development. Logistics is a tool for synthesizing management decisions that are taken in management, finance, entrepreneurship, marketing, and other related sciences. Its development and establishment are facilitated by the integration ties that take place in the economic systems.

Comparative analysis of various characteristics of the state of competition allowed to characterize the competitive structure of the dairy market of Dnipropetrovsk region as a dense oligopolistic structure. The ice cream segment is a monopoly with the presence of one monopoly producer - LLC "Lasunka". The segments of the milk and cream market and low-fat dairy products are oligopolies with pronounced leaders (PJSC "Combine" Pridneprovsky "and LLC" Molochnyy dim"). This higher coefficient of entropy and the dispersion of market shares indicate more unequal distribution of market participants first. Regional leader of the dairy industry PJSC "Combine" Pridneprovsky "has its own sales representatives in almost all regions of Ukraine, and also sells dairy products to Europe and the Baltic States. The volume of production and consumption of milk and dairy products depends on technical and technological state of the dairy industry enterprises, investment attraction opportunities, income levels and the state of the resource base.

The analysis of the size of stocks at the enterprises suggests a lack of uniform tendency to change their volumes in the reporting period in accordance with the volume of sales. This proves ineffective inventory management in enterprises and

the lack of clear trend for individual groups of stocks generally puts into question the system of inventory management in dairy plants. If the change in the overall stock sizes does not exceed 10% -15%, in some of their groups fluctuations occur several times, indicating the existence of imbalances in the management of the logistics system of the enterprises under study.

The complex assessment of factors influencing the process of managing the logistics system of dairy companies and found the factors that affect their competitive position. It was established that the management of the logistics system milk business is carried out mainly through the use of organizational management and socio-economic instruments greatest impact, among which are communication, resources, social and psychological factors with a focus on timeliness, reliability, speed the flow of information and financial constraints. Prospects for the development of the logistics system depend on the rational organization of processes in the enterprise, relationships with partners, the existing managerial capacity, as well as the psychological climate in the team, corporate culture.

Conceptual bases of formation of organizational and functional structure of the logistics system of dairy company. Conceptual model of organizational and functional structure of the logistics system must be based on the conditions the system of external and internal business environment dairy company. In forming control objects are highlighted for appropriate flows (physical, informational, financial) and organizational elements are closed - links through which they will be determined by the structure and functional blocks that interact in the environment of logistics enterprises.

The methodical approach to assessing and diagnosing the efficiency of logistics system of milk processing plants, based on the calculation integral indicator of generalized index of the functional blocks (purchasing and inventory management, information logistics and management of logistics activities, production logistics, warehousing, transportation, sales logistics, maintenance consumers). This allows you to determine the efficiency of logistics system based on calculating the aggregate components and partial indicators that are included in

each functional unit based on their weight. The methodical approach and practical tools for determining the risk of supply reliability and quality of dairy raw materials in the logistic chain are proposed.

It was established that the logistic risk of the dairy enterprise reflects the peculiarities of the formation and management of business processes as a separate enterprise and all subjects of the logistic chain in the conditions of uncertainty and lack of complete information at the time of making decisions regarding planning, management, coordination and control of the enterprise activity. The majority of dairy enterprises do not employ a method of logistics risks due to the complexity of the identification and assessment of use and lack of economic and management practices. The proposed methodological approach and practical tools for determining the reliability of supply and quality of dairy raw materials in the logistics chain will improve the efficiency of logistics activities of dairy processing enterprises and minimize the risks that arise in the conditions of uncertainty.

Key words: business process, efficiency, competitive position of the enterprise, logistic risk, logistic system, milk processing enterprise, organizational and functional structure, management, functional blocks of the logistic system.

Список публікацій здобувача

1. Городко М.В. Развитие логистических систем: анализ, проблемы, решения / под ред.: С.А. Пелиха. Минск: Право и экономика, 2015. – 438с.
2. Городко М.В. Построение современной логистической системы. Организация производства в условиях переходной экономики: кол. монография /под ред.: С.А. Пелиха. Минск: Право и экономика, 2009, С. 386-440.
3. Вініченко І.І., Городко М.В. Логістичний підхід в управлінні підприємствами. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 24. С. 11-15.
4. Городко М.В. Передумови та закономірності використання логістичного менеджменту. *Економіка та держава*. 2017. № 8. С. 80-83.
5. Городко М.В. Теоретичні аспекти формування логістичної системи молокопереробного підприємства. *Агросвіт*. 2017. № 18. С. 80-84.
6. Городко М.В. Логістична основа виробничо-господарської діяльності молокопереробних підприємств. *Ефективна економіка*. 2018. №8. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua>.
7. Городко М.В. Методичні підходи до оцінки ефективності управління логістичною системою молокопереробних підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 5. С. 63-67.
8. Городко М.В. Оцінка факторів впливу на функціонування логістичної системи молокопереробних підприємств. *Економіка та держава*. 2019. № 2. С. 124-129.
9. Городко М.В. Логістична основа конкурентоспроможності молокопереробних підприємств. *Агросвіт*. 2019. № 3. С. 89-94.
10. Городко М.В. Роль и развитие логистической системы предприятия. *Новая экономика*. 2014. № 2 (62). С. 93-103.
11. Horodko M. Formation of the logistic system of the enterprise. *Nauka i studia*. 2019. №1(190). С. 71-81.
12. Городко М.В. Концепція логістики в управлінні молокопереробними підприємствами. *Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи*: матеріали III Міжнародної наук.-практ. конф. (Одеса, 23-24 грудня 2017 р.). Одеса, 2017. С. 90-92.

13. Городко М.В. Методики оцінки ефективності логістичної системи підприємства. *Formation of modern economic area: benefits, risks, implementation mechanisms*: матеріали міжнар. конф. (Тбілісі, 29 квітня 2017 р.). Tbilisi, 2017. С. 130-132.

14. Городко М.В. Сутнісна характеристика логістичної системи підприємства. *Економічний розвиток держави, регіонів і підприємств*: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (Хмельницький, 29-30 вересня 2017 р.). Херсон, 2017. С. 28-30.

15. Городко М.В. Логістика в управлінні підприємствами. *Економічні проблеми модернізації та інвестиційно-інноваційного розвитку аграрних підприємств*: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 27-28 квітня 2017 р.). Дніпропетровськ, 2017. С. 50-53.

16. Городко М.В. Формування логістичної системи молокопереробного підприємства. *Сучасні тенденції трансформації економіки та управління*: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (Київ, 20-21 жовтня 2017 р.). Київ, 2017. С. 74-75.

17. Городко М.В. Методичні підходи до оцінки логістичної системи молокопереробних підприємств. *Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи*: матеріали VIII Міжнародної наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 26-27 жовтня 2017 р.). Дніпропетровськ, 2017. С. 110-112.

18. Городко М.В. Управління логістичною системою підприємства. *Економічні, політичні та культурологічні аспекти європейської інтеграції України в умовах нових глобалізаційних викликів*: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (Ужгород, 16-17 квітня 2018 р.). Ужгород, 2018. С. 139-140.

19. Городко М.В. Основи формування логістичної системи підприємства. *Соціально-економічні проблеми розвитку бізнесу та місцевого самоврядування*: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (Мелітополь, 14-15 червня 2018 р.). Мелітополь, 2018. С. 45-47.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	
ЗМІСТ	13
ВСТУП	14
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНОЮ СИСТЕМОЮ ПІДПРИЄМСТВА	22
1.1. Теоретичні засади формування та функціонування логістичної системи підприємства	22
1.2. Теоретичні основи організації управління логістичною системою молокопереробних підприємств	40
1.3. Інструменти та методичні підходи до оцінки ефективності управління логістичною системою молокопереробних підприємств	55
Висновки до розділу 1	72
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СТАНУ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНОЮ СИСТЕМОЮ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ	75
2.1. Моніторинг виробничо-господарської діяльності молокопереробних підприємств	75
2.2. Логістична основа формування конкурентної позиції молокопереробних підприємств	89
2.3. Оцінка факторів впливу на процес управління логістичною системою молокопереробних підприємств	106
Висновки до розділу 2	120
РОЗДІЛ 3. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНОЮ СИСТЕМОЮ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ	123
3.1. Формування організаційно-функціональної структури логістичної системи молокопереробних підприємств	123
3.2. Концептуальні засади оцінювання ефективності управління логістичною системою молокопереробних підприємств	135
3.3. Управління ризиками в логістичній системі молокопереробних підприємств	156
Висновки до розділу 3	171
ВИСНОВКИ	174
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	179
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Україна має значний потенціал у сфері розвитку виробництва молока та молокопродуктів, що дозволяє значну частину продукції поставляти на експорт та повністю забезпечувати потреби внутрішнього ринку. Проте економічна криза, яка супроводжується зменшенням доходів споживачів, негативно впливає на величину попиту на молоко та молочну продукцію, змушуючи молокопереробні підприємства збільшувати обсяги виробництва товарів низькоцінового сегменту. За цих умов суттєвого значення набуває необхідність гнучкого реагування на пріоритети споживача, підвищення конкурентоспроможності продукції, в першу чергу, за рахунок її якості та раціоналізації використання ресурсів. Запорукою успішності молокопереробних підприємств є постійний аналіз наявного виробничого стану, обґрунтування та впровадження у практику управління новітніх підходів до оптимізації функціонування усіх його підсистем. Цим вимогам відповідає відносно новий для вітчизняної економіки науково-практичний напрям управління – логістика.

Використання логістики як інструмента менеджменту, зумовлює необхідність формування ефективної системи управління логістичною діяльністю вітчизняних молокопереробних підприємств, що дозволяє оптимізувати їх витрати та раціоналізувати бізнес-процеси. Практика господарювання свідчить про неузгодженість в управлінні бізнес-процесами молокопереробних підприємств та потребує впровадження інтегрованого логістичного підходу для забезпечення їх організаційно-економічної стійкості й підвищення конкурентоспроможності.

Системні дослідження розвитку логістики проведено такими відомими вітчизняними та іноземними науковцями, як: А. Гаджинський, З. Герасимчук, Є. Крикавський, М. Крістофер, Р. Ларіна, Д. Ламберт, Л. Миротін, М. Окландер, В. Сергєєв, О. Тридід, Ф. Харрісон, Р. Хендфілд, Дж.Л. Хескіт, Н. Чернописька, Н. Чухрай та ін. Питаннями формування логістичних систем агропромислових

підприємств займалися Л. Березіна, Т. Божедарнік, О. Величко, О. Гуторов, О. Демчук, Л. Михайлова, О. Сумець та ін.

Незважаючи на значну кількість та різноплановість проведених досліджень зазначеної проблеми, недостатньо вивченими і вирішеними залишаються питання системного підходу щодо розуміння сутності логістичної системи підприємства як комплексної економічної категорії, ідентифікації рівнів її розвитку, оцінки ефективності факторів впливу на процес управління логістичною системою саме молокопереробних підприємств, розробки моделі організаційно-функціональної структури логістичної системи з урахуванням умов бізнес-середовища молокопереробних підприємств, організаційно-економічних заходів мінімізації їх логістичних ризиків. Це зумовило необхідність проведення окремого наукового дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Дніпровського державного аграрно-економічного університету за темою «Розробити напрями формування конкурентоспроможного агропромислового виробництва» (номер державної реєстрації 0115U007159), у межах якої автором обґрунтовано теоретико-методичні засади та розроблено практичні рекомендації щодо удосконалення управління логістичною системою молокопереробних підприємств.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування та поглиблення теоретико-методичних засад і розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення організаційно-економічного інструментарію управління логістичною системою молокопереробних підприємств. Досягнення зазначеної мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- інтерпретувати зміст основних дефініцій категорії «логістична система підприємства» та сформулювати її авторське трактування;

- узагальнити теоретичні основи функціонування логістичної системи підприємства та на підставі цього ідентифікувати рівні її розвитку;
- обґрунтувати концептуальні засади управління логістичною системою підприємства;
- здійснити комплексну оцінку факторів впливу на процес управління логістичною системою молокопереробних підприємств та виявити чинники, що формують їх конкурентну позицію;
- розробити теоретико-методичні засади формування організаційно-функціональної структури логістичної системи молокопереробного підприємства;
- оцінити методичний інструментарій діагностики ефективності управління логістичною системою молокопереробних підприємств та надати пропозиції щодо його удосконалення;
- удосконалити методичний підхід до оцінки логістичного ризику молокопереробних підприємств з урахуванням ймовірності його настання, можливостей реалізації та масштабу впливу.

Об'єктом дослідження є процес управління логістичною системою молокопереробних підприємств.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та практичних аспектів формування й реалізації організаційно-економічного інструментарію управління логістичною системою молокопереробних підприємств.

Методи дослідження. Теоретико-методичною основою дослідження є системний підхід та діалектичний метод пізнання, які застосовувалися для вивчення проблем формування й реалізації організаційно-економічного інструментарію управління логістичною системою молокопереробних підприємств. У процесі вирішення поставлених завдань використано такі наукові методи й прийоми аналізу: *синтезу, аналізу, індукції, дедуції* (для визначення сутності категорій «логістична система підприємства», «логістичний ризик», узагальнення особливостей формування та

функціонування логістичної системи підприємства); *метод порівняння статистичних даних* (виявлення основних проблем та тенденцій розвитку молокопереробних підприємств); *графічний метод* (наочне відображення отриманих результатів); *розрахунково-конструктивний* (прогнозування можливих варіантів розвитку економічних процесів з урахуванням зміни факторів впливу), *метод експертних оцінок* (визначення вагомості факторів впливу на процес управління логістичною системою молокопереробних підприємств), *економіко-математичні методи* (оцінка логістичної основи управління конкурентною позицією молокопереробних підприємств, визначення рівня ефективності управління їх логістичною системою та прогнозування ймовірності логістичних ризиків), *абстрактно-логічний* (формулювання висновків, пропозицій) та інші загальнонаукові методи й економіко-статистичні прийоми.

Інформаційною базою дисертаційної роботи є законодавчі та нормативні акти України, офіційні матеріали Державної служби статистики України, Головного управління статистики у Дніпропетровській області, дані статистичної звітності молокопереробних підприємств Дніпропетровської області, наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених з проблеми дослідження, інформація з мережі *Internet*, результати власних досліджень.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних і методичних положень та практичних рекомендацій щодо управління логістичною системою молокопереробних підприємств. Найбільш суттєві результати, що містять елементи наукової новизни та виносяться на захист, полягають у наступному:

вперше:

- розроблено концептуальні засади формування організаційно-функціональної структури логістичної системи молокопереробного підприємства із системним урахуванням умов зовнішнього та внутрішнього бізнес-середовища, алгоритмізацією вибору й оцінки її альтернативної моделі, декомпозиції системи на об'єкти і суб'єкти

управління та аналізом взаємодії матеріальних, інформаційних і фінансових потоків;

удосконалено:

- теоретичні засади системної форми організації логістики, принциповою ознакою яких є виділення її рівнів в залежності від ступеня охоплення логістичних бізнес-процесів та стратегічних цілей логістичної системи підприємства;
- концептуальні положення управління логістичною системою підприємства, що, на відміну від традиційних підходів, узагальнюють принципи та функції цього процесу, а також інтерпретують дію складових механізму управління логістичною системою, зокрема: його методів, інструментів, важелів та стимулів;
- методичний підхід до оцінки логістичного ризику молокопереробних підприємств, який на відміну від існуючих, передбачає реалізацію наступних етапів: 1) експертної оцінки ймовірності настання логістичних ризиків та їх впливу за функціональними блоками логістичної системи підприємства; 2) оцінювання ймовірності реалізації логістичних ризиків та їх структуризація залежно від масштабу впливу на прибуток підприємства; 3) оцінювання збитків залежно від сценарію реалізації ризиків; 4) розроблення рекомендацій щодо мінімізації виявлених ризиків;

дістали подальшого розвитку:

- визначення поняття «логістична система підприємства», що, на відміну від існуючих дефініцій, інтерпретує його як складну багаторівневу систему, яка містить матеріально-технічну, організаційно-економічну, соціально-психологічну та нормативно-правову підсистеми, об'єднані в єдиному безперервному процесі управління підприємством, має прямі та зворотні зв'язки із зовнішнім середовищем та ґрунтується на таких принципах: узгодженість елементів логістичної системи, їх взаємозв'язок та взаємодія; оперативне та безперервне забезпечення інформацією;

адаптивність логістичної системи до постійних змін; усвідомлення персоналом місії підприємства;

- методичний інструментарій оцінки факторів впливу на ефективність функціонування логістичної системи молокопереробних підприємств, який доповнено використанням XYZ та ABC-аналізу з виокремленням показників їх конкурентної позиції, методу експертних оцінок ступеня впливу факторів та методу аналізу ієрархій пріоритетів в управлінні логістичною системою молокопереробних підприємств;
- методичний підхід до оцінки й діагностики ефективності управління логістичною системою молокопереробних підприємств, який базується на обчисленні інтегрального показника узагальнених індексів її функціональних блоків (закупівлі й управління товарними запасами, інформаційна логістика та управління логістичною діяльністю, виробнича логістика, складування, транспортування, збутова логістика, обслуговування споживачів) з урахуванням їх вагомості у межах логістичних бізнес-процесів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх прикладного застосування з метою окреслення пропозицій щодо управління логістичною системою молокопереробних підприємств. Основні теоретичні положення, що викладені в дисертації, доведено до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, які використано та впроваджено в практику управління й господарювання.

Пропозиції щодо формування ефективної організаційно-функціональної структури логістичної системи молокопереробних підприємств використано Управлінням агропромислового розвитку Дніпропетровської обласної державної адміністрації (довідка № 738/0/11-17 від 07.02.2019 р.). Рекомендації та пропозиції автора щодо оцінювання ефективності управління логістичною системою молокопереробного підприємства з виокремленням її функціональних блоків використано ТОВ «Інтер-мол» (довідка № 01-17 від 18.02.2019 р.) Рекомендації автора щодо оцінювання ймовірності та ступеня

логістичного ризику впроваджено ТОВ «Синельниківський молзавод» (довідка № 27-19/05 від 20.12.2018 р.). Основні теоретичні положення й результати дисертаційної роботи використовуються в навчальному процесі Дніпровського державного аграрно-економічного університету при викладанні навчальних дисциплін «Антикризове управління», «Економіка підприємства», «Економічна діагностика», «Управління проектами» (довідка № 24-7/19 від 29.01.2019 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є результатом творчого наукового пошуку автора. Викладені в ній наукові положення, висновки і рекомендації отримані й аргументовані безпосередньо автором. Із наукових праць опублікованих у співавторстві, використано лише ті положення, що є результатом особистих розробок автора.

Апробація матеріалів дисертації. Основні результати та висновки наукових досліджень апробовано у доповідях та обговорено на таких науково-практичних конференціях:

- міжнародних: «Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи» (Дніпропетровськ, 2016-2019рр.), «Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи» (Одеса, 2017 р.), «Formation of modern economic area: benefits, risks, implementation mechanisms» (Tbilisi, 2017р.), «Економічний розвиток держави, регіонів і підприємств» (Хмельницький, 2017 р.), «Сучасні тенденції трансформації економіки та управління» (Київ, 2017 р.), «Економічні, політичні та культурологічні аспекти європейської інтеграції України в умовах нових глобалізаційних викликів» (Ужгород, 2018 р.), «Соціально-економічні проблеми розвитку бізнесу та місцевого самоврядування» (Мелітополь, 2018 р.), «International gap agriculture and livestock congress» (Harran university, Turkey, 2018 р.).

- всеукраїнських: «Аграрна наука XXI століття: реалії та перспективи» (Дніпропетровськ, 2016, 2017, 2017, 2018 рр.), «Проблеми сучасної економіки» (Запоріжжя, 2017 р.), «Економічні проблеми модернізації та інвестиційно-

інноваційного розвитку аграрних підприємств» (Дніпро, 2018, 2019 рр.), «Стратегії, проблеми та розвиток економічних систем в умовах глобальної нестабільності» (Миколаїв, 2019 р.).

Публікації. За результатами наукових досліджень опубліковано 19 наукових праць загальним обсягом 27,78 друк. арк., у т.ч. одноосібна монографія. У наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз, опубліковано 7 статей обсягом 3,57 друк. арк., 2 – у наукових виданнях інших держав, 1 – у колективній монографії, 8 – у інших наукових виданнях.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (252 найменування), 8 додатків. Основний зміст роботи викладений на 178 сторінках, містить 24 таблиці та 18 рисунків.

